

Pinyeres: de poble pròsper a nucli totalment deshabitat

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Grans canvis al llarg de la història. Ha patit daltabaixos demogràfics molt significats durant els darrers mil anys per diferents causes, com ara la seva ubicació, però també per epidèmies, guerres, sequeres i glaçades

Els moviments demogràfics dels nuclis urbans mostren fets que ens relaten el seu desenvolupament històric. Pinyeres, poble situat al nord-oest de Batea, al costat del riu Algars, amb església dedicada a la Transfiguració del Senyor, cementiri, carrers i cases en peu, encara que mig enrunades, s'ha quedat totalment despoblat. La demografia ha fluctuat durant els diferents segles per raons determinades, fins l'extrem que avui és un poble desert, i no hi viu ningú.

El seu antic terme municipal és al límit provincial entre Tarragona i Saragossa, partint amb el terme de Batea per Catalunya i els de Maella i Favara a l'Aragó. Les terres son fèrtils i regades en bona part per les aigües del curs fluvial que el travessa. Disposa de grans planures plantades de vinyes, arbres fruiters, olivers de conreu extensiu i grans masades properes al riu habitades fins els anys 50 del segle passat. Ha patit daltabaixos demogràfics molt significats durant els darrers mil anys, per diferents causes.

Al lloc existia un gran poblat protohistòric, de temps anteriors al ferro. S'hi han fet varies prospeccions arqueològiques des de principis del segle XX, que demostren la seva importància. Va ser ben conreat pels àrabs, deixant-hi construïts assuts per regar les seves ribes, i molins fariners i oliers en funcionament. Però malgrat la fertilitat dels conreus, el seu aïllament, no haver disposat de muralla defensiva en èpoques medievals, els casaments mixtes entre gent de Batea, Maella i Favara, les epidèmies, les guerres, les sequeres i les glaçades, provocaren grans canvis demogràfics.

En els primers temps de la reconquesta, durant el segle XII, com a terra propera als Ports, on hi habitaven refugiats bandes d'àrabs dissidents, resultava difícil de repoblar-ho. Els mossàrabs autòctons, i els nous pobladors portats pels nous senyors del Temple, eren atacats

Un carrer del nucli deshabitat de Pinyeres, situat al terme de Batea, al límit amb l'Aragó. FOTO: JOAN REVILLAS

per les ràtzies que baixaven riu avall per subministrar-se d'aliments. Com les terres produïen bons fruits, els ramats de bestiar s'hi criaven amb facilitat, la gent disposava d'aviram abundós i el poble no tenia muralles per tancar-se, els atacs àrabs atracaven els habitants i els resultava difícil la supervivència. En els primers moments, a partir del 1181, amb la primera carta de poblament d'Algars, població veïna de la qual depenia Pinyeres, els repobladors, malgrat els privilegis que se'ls atorgava amb finques i immobles, els resultava difícil aposentar-s'hi. Hagueren de passar 100 anys, el 1280, quan els Templers atorgaren una nova carta de poblament a Pinyeres a favor de repobladors arribats amb les seves famílies, que van començar a construir l'església i engrandir el poble. Amb la dissolució de l'Orde del Temple, el territori fou cedit al

convent Hospitaler de Casp, qui era qui cobrava els seus delmes. Setanta anys més tard, el 1350, Pinyeres ja tenia 38 focs, o sigui gairebé uns 300 habitants, quan la pau i les bones collites els feren prosperar. Durant el segle XIV i XV, primer amb la pesta negra i posteriorment amb la guerra de Joan II, per ser terra fronterera i arrasada per les tropes d'ambdós bàndols que hi passaven, al fogatge del 1497, només hi quedaven vuit focs. I en períodes posteriors, a les guerres dels Segadors i de Successió, els bandits que saquejaven el territori, reduïren la població a un màxim de 10 o 12 famílies.

L'època d'expansió coincidí a partir de meitat del segle XVIII fins a principis del XX. I en canvi, com a conseqüència de la guerra entre carlins i isabelins, i els atacs i robatoris d'uns i altres exèrcits, Pinyeres va passar a dependre de l'Ajuntament de

Batea, a partir del 1841. A meitat del segle XIX, les millores sanitàries, els augments dels preus dels fruits i les bones produccions agrícoles incrementaren la població. L'any 1900 va arribar als 900 habitants. Passat aquest període havent-se celebrat matrimonis mixtes amb els pobles veïns que tenien propietats a Batea, Maella i Favara, i els quedaven relativament a prop les finques agrícoles de Pinyeres, marxaren algunes famílies a viure a aquests pobles on disposaven de superiors atencions mèdiques, escolars i millor convivència social. Malgrat haver marxat unes quantes famílies, els actes religiosos es continuaven celebrant amb un rector estable a la població, i la festa major del poble, el dia 6 d'agost. A la Plaça Major acudien a ballar els habitants provinents dels pobles veïns on havien emigrat, recordant els temps passats.

Pinyeres rebé un gran cop amb la darrera guerra civil. El temple fou cremat, devastat i profanat. Alguns dels seus joves moriren al front de batalla. Molts dels seus habitants emigraren a Barcelona, sobretot a Molins de Rei, on hi vivien una colònia de bateans.

I així del poble on s'hi vivia, produïa i guardava el territori, ara només en queden les seves runes.

I per comparar com ha canviat la demografia provincial durant els darrers 120 anys en perjudici a les zones rurals, esmento que quan Pinyeres, el 1900 tenia 900 habitants, Tarragona capital en tenia 23.000. Tota la comarca de la Terra Alta on hi estava inclòs Pinyeres 25.000. Tortosa 24.000.

Avui a la Terra Alta només en queden 12.000 habitants, mentre que Tortosa ha augmentat a 34.000 i Tarragona, s'ha multiplicat fins a 140.000.

O sigui que després de gairebé tres mil anys d'història, Pinyeres, com altres pròspers pobles agrícoles de la província, han desaparegut per sempre més.